

A V A T U D M A J A D V A R A M A V A T U D U L T A L A M A J A D
 V A T U D M A J A
 D M A J A D V A V A T U D M A J A D V A T U D A
 D M A J A D V A V A T U D M A J A D V A T U D A

Tekstid: Sird, Õhtuleht, Pealinn, Maja, Kes-Kus, www.rotermann.ee

Avatud Majad nr. 18
 Kaubanduskeskuste Tallinn

Programm ja ajakava:

- 12.00 Kogunemine Norde Centrumi peasissepääsu juures, Lootsi 7, Tallinn
- 13.00 Rotermanni kvartal
- 13.30 Viru keskus ja Tallinna Kaubamaja
- 14.15 Buss hotell Radisson SAS Blue eest
- 14.30 Tallinna Keskturg

Grupijuht: Kadri Vaher, Linnalabor

EESTI ARHITEKTUURIMUSEUM
 MUSEUM OF ESTONIAN ARCHITECTURE

Norde Centrum

Norde Centrum avati 2002. aastal kui Kesklinna piirkonna ainuke hüpermarket. Kaubanduskeskuse ainulaadsust on rõhutatud selle asukohaga Tallinna sadama ja kesklinna äripiirkonna vahel, mida on eriti mugav kasutada Soome turistidel. Samas linnaruumiliselt on see hoone mõneti problemaatiline. Kas väärtuslik ja esinduslik Tallinna kesklinna sadamapiirkond on see koht, kuhu anonüümseid parklaid ning merele selja keeranud kaubanduskeskusi rajada? Need küsimused on päevakajalised ka täna, kui mõelda hiljutisele Porto Franco juhtumile.

Rotermanni kvartal

Pea 200 aastast Rotermanni kvartalit võib ajaloovääruslike hoonete kontsentratsioonilt võrrelda Tallinna vanalinnaga. Kvartal asub Tallinna ajaloolises keskpunktis, piirnedes Mere puiestee, Narva ja Pärnu maantee ning sadama poolt Ahtri tänavaga. Sadamast ja vanalinnast jääb keskus vaid viieminutilise jalutuskäigu kaugusele. Rotermanni kvartalis on kaubanduspinnad erinevate hoonete vahel ära jaotatud ning autovaba ja jalakäijate jaoks mugavalt kasutatav kvartal annab hoopis teistsuguse kauplemistunde kui tavapärased ostukeskused.

Rotermanni ajalooline ilme on pärit 19 ja 20. sajandil ehitatud vabrikute ja tööstushoonete perioodist, seal paiknesid piiritusvabrik, makaronivabrik, kaubahooned, jahuveski, lauavabrik, villatööstus, viljaelevaator, kruubiveski, soolaladu, leivatehas jm. Nõukogude aeg mõjude kvartali ehitistele laastavalt, sellele järgnenud määramatuse ajal lagunesid hooned sedavõrd, et nende remonditöid peeti ebareaalseks. 2001. aastal nimetati Rotermanni kvartal miljöövääruslikuks piirkonnaks. Täna on Rotermanni kvartal kujunenud ainulaadse arhitektuuri ja aktiivse elurütmiga linnaruum. Renoveeritud on Rotermanni jahuladu, kruubiveski, laudsepatöököda ja prooviveski, valminud uus 4-osaline hoone-maht arhitektuuribüroo Kosmos

arhitektuurse lahenduse alusel ning Vana jahulaoga aatriumi kaudu ühendatud Uus jahuladu (HG Arhitektuur). Renoveerimisel on veel mitmed ajaloolised tööstushooned, sealhulgas elevaatorihooone, kontrollkäiguhoone, leivavabrik ning nisu- ja rukkiveski. Uue nime on saanud Rotermanni ja Roseni tänavad ning kvartali südameks on kujunenud Rotermanni väljak.

Viru keskus

Viru hotelli külje alla, parkla asemele hakati uut kaubanduskeskust rajama 2002. aasta suvel. Keskuse projekteerisid arhitektid Vilen Künnapu ja Ain Padrik. 32 000 m² kaubanduspinnaga Viru Keskus valmis 2004. aastal, maksumus oli 700 miljonit krooni. Kaubanduskeskuse maa-alusse osasse rajati linnaliinibusside lõpp-peatus ja Kaubamaja ristmiku alla käigutunnel, mis on ühenduses bussiterminaliga. Tallinna Kaubamaja ja Viru Keskuse ühenduseks paigaldati hoonete vahele klaasist käigutunnel.

Arhitekt Toivo Tammik kirjeldas 2004. a vastavat Viru Keskust järgmiselt: „Uus Viru keskus hakkab moodustama uut ja seni olematut linnasüdant, olles ühtlasi üheaegselt nii bussijaam, hotell, restoran, kiirsöökla, toidu- ja pudupood, elamu, garaaž, vaateplatvorm, katuseaed kui ka kunstikeskus ja kohtumispaik. /-/ Viru väljaku planeerimiskonkurss 1990ndatel tõukas protsessid Tallinna keskosa suurimal tühermaal käima. Konkursitöö lahusmahtudega tagasihoitumast kompleksist on saanud Tallinna esimene megastruktuur, kus põimuvad ajalooline linnastruktuur ning kesta all segilöödud funktsioonid. /-/ Viru keskuse kargevalge mütolooiline arhitektuur, tohutu aatrium siseruumis, sisemine ja välimine dünaamika, edasiarendamisvõimalusvõrrandite paljusus võivad anda tunde et Tallinnast kujuneb linn, mille fiilingut kiidetakse sarnaselt Londonile või New Yorgile.“

Tallinna Kaubamaja

Sõjajärgse Nõukogude Eesti pealinna kaubandus toimus peamiselt väikekauplustes

ja turgudel. Linlaste harjumuspärased ostukohad olid tillukesed toidupoed ning vähesed jalatsikauplused, rõivaärid ja tekstiiliga kauplevad poekesed. Toonasele Stalini väljakule kerkinud Tallinna Kaubamaja sünd oli üsna vaearikas. Hoonet ehitati viis aastat, ajastule iseloomulikult kulges ehitus üle kivide ja kändude. 1955. aastal Viru väljakul alustatud ehitus venis nii hullusti, et kaubamaja avamine ENSV XX aastapäeval, 1960. a. suvel, oli suure küsimärgi all. Kuna individuaalmajade ehitajatel polnud tsementi kuskilt saada, käidi seda poolimas riiklikelt objektidelt. Seetõttu oli hoone ehituskvaliteet kohati küsitav.

Kaubamaja vana osa kavandasid arhitektid D. Spraiser ja V. Kutzov aastatel 1954-55 projekteerimisinstituudi "Sojuzgiprotorg" filiaalis omaaegses Leningradis. 1965. aastal valmis hoovipoolne kolmekorruseline juurdeehitus, arhitekt V. Lukk. 2004. a avati Tallinna Kaubamaja laiendus ja ühendus Viru Keskusega, mis viis Kaubamaja kiire arenguhüppega tänapäevasesse kaubanduskeskuste maailma.

Keskurg

Keskurg on kaubandusruum, kus vahetu suhtlus müüjatega võimaldab oste tehes hoopis teistsugust kogemust kui tavaline kaubanduskeskus. Tegu on tüüpilise nõukogudeaegse, avatud kauplemisalaga turuga. Veel tänagi võib seal tunda möödunud kümnendite hõngu.

Keskurg rajati 1940ndatel aastatel, vahetult pärast II maailmasõda, kui otsustati Estonia teatri juures asunud nn Uus turg viia üle Tartu maantee äärde. Kõik Tallinna turud, ka Keskurg allusid Tallinna Linna Turgude Valitsusele. 1987-1994 allutati need ETKVL-le ning hiljem linnale. Täna kuulub Keskurg eraomanikule ning ametlik turu ala on aiaga piiratud ja see on töövälisel aegadel suletud. 1987-1993 ehitati Keskurule uus kauplemishoone. Keskurg on vanim ja suurim vabaõhuturg Tallinnas, kuid uued tarbimisviisid on muutmas ka selliste turgude toimimisloogikat.

RAAMATUSOOVITUS Ehitamata. Visioonid uuest ühikonnast 1986–1994

„Ehitamata. Visioonid uuest ühikonnast 1986–1994“ käsitleb murranguaastaid alates perestroika väljakuulutamisest kuni taasiseseisvunud vaba Eesti esimeste aastateni. Ajastu märksõnadeks olid läänelik suurlinn, kõrghooned ja tehnoloogiline revolutsioon ja kesklinna särav äriarhitektuur.

Ingrid Ruudi järjekindla töö tulemusena on arhitektide isiklikest arhiividest ja erinevatest asutustest raamatusse kokku kogutud muljetavaldav komplekt töid, millest suur osa jõuab avalikkuse ette esmakordselt. Avaneb pilt maailmast, mis jäi sellisena ehitamata, ent elab tänases arhitektuuris ühel või teisel kujul edasi. Üleminekuaja arhitektuursed visioonid mõjutasid tugevalt edasisi ideaale, hoiakuid ja eesmärke.

Autor: Ingrid Ruudi
Toimetaja: Mari Klein
Kujundaja: Margus Tamm
Tõlge: Adam Cullen
Väljaandja: Eesti Arhitektuurimuseum

Raamat sisaldab inglisekeelseid paralleeltekste.